

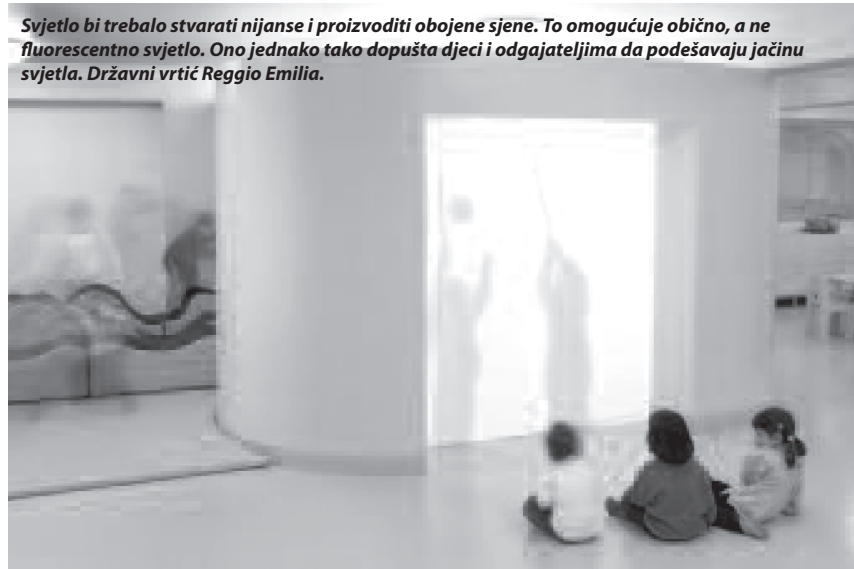
Vidi, osluhni, dodirni, okusi, pomiriši i voli

Istraživanja u neurologiji i društvenim znanostima potvrđuju da se naš identitet oblikuje na temelju iskustava koja dobivamo iz okoline, jednako kao i na temelju genetskog nasljeđa. U trenutku rođenja naš mozak i sposobnost opažanja i doživljavanja stvarnosti još nisu oblikovani ni definirani, ali poput cvjetnog pupoljka čekaju da se otvore. Osjetila i kognitivne sposobnosti razvijamo u interakciji s okolinom. Zato različita kulturna okruženja oblikuju našu percepciju na različite načine. Inuitska djeca, na primjer, uče obilje različitih imena za ono što mi jednostavno zovemo 'snijeg'.

Miješanje osjetilnih doživljaja

Naš se mozak nastavlja razvijati tijekom djetinjstva sve do kraja adolescencije, ali naši perceptivni i kognitivni kapaciteti oblikuju se u razdoblju od prvih nekoliko mjeseci života pa do dobi od šest godina. Djeca zapravo predstavljaju male osjetilne laboratorije u kojima jedan osjet aktivira druge. Ona posjeduju sinestetičke kapacitete: 'vide' temperaturu, 'dodiruju' svjetlo i mogu 'okusiti' mirise. Predškolske ustanove i prostori namijenjeni djeci općenito predstavljaju veliki poligon osjetilnih 'radionica' u kojima se oblikuju i grade dječje spoznaje. Ova okolina može podupirati i poticati individualni stil učenja svakoga djeteta, utjecati na kognitivne procese i percepciju te pridonijeti oblikovanju djetetova jedinstvenog identiteta. Iz ovih spoznaja slijedi da se okruženje namijenjeno djeci ne može promatrati samo kao kontekst za učenje ili pasivan prostor za provedbu aktivnosti, već ono mora postati integralni dio učenja koji pomaže oblikovati osobnost svakog pojedina djeteta.

Svjetlo bi trebalo stvarati nijanse i proizvoditi obojene sjene. To omogućuje obično, a ne fluorescentno svjetlo. Ono jednako tako dopušta djeci i odgajateljima da podešavaju jačinu svjetla. Državni vrtić Reggio Emilia.

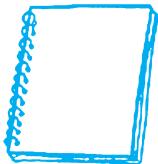

Michele Zini objašnjava zašto je pri oblikovanju razvojno-primjerenog prostora i okruženja koje potiče razvoj osjetila i emocija važno arhitekta i djelatnike u odgoju i obrazovanju uključiti u zajedničku raspravu te detaljno opisuje što je sve potrebno da bi se takvo okruženje stvorilo.

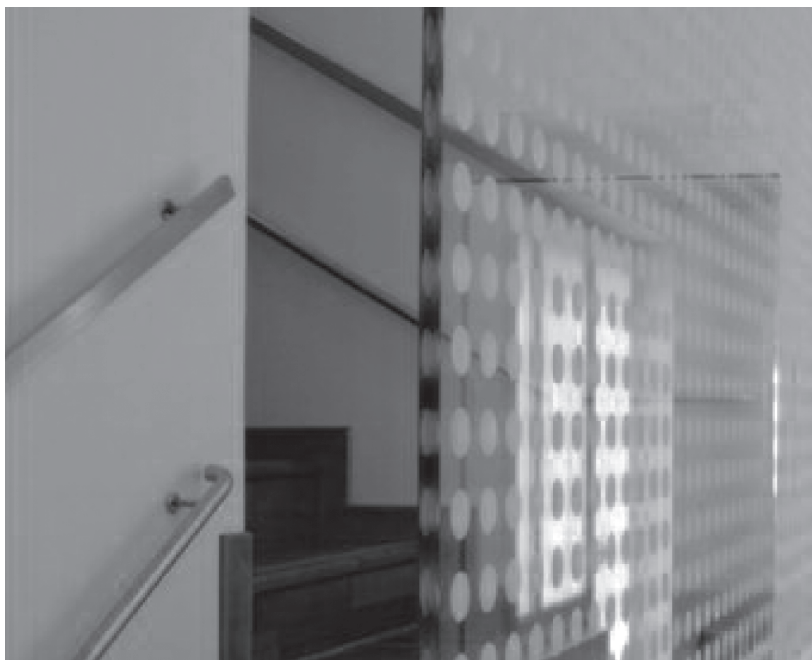
Djeca imaju mnoge koristi od obogaćenog i poticajnog okruženja koje im nudi brojne mogućnosti za eksperimentiranje, istraživanje, provjeravanje spoznaja i razvoj. Planiranje takvog prostora – njegovo projektiranje, građenje i unutrašnje uređivanje – zahtijeva djelatnu suradnju arhitekata, projektanata, edukatora, odgajatelja i ostalih nadležnih osoba. Istraživanja koja su proveli *Reggio Children* i *Domus Academy* (*Children, spaces, relationships – metaproject for an environment for young children*, Reggio Children, 1998. /Djeca, prostor, odnosi – metaprojekt za

Napisao: Michele Zini
Izvor: Children in Europe, ožujak 2005.
Prevela: Dunja Flegar
Prilagodile: Helena Burić i Marina Vujčić

okolinu prilagođenu djeci, Reggio Children, 1998./) nude glavne smjernice za stvaranje okruženja koje će djeci omogućiti da vide, dodiruju, kušaju, mirišu, igraju se, istražuju i eksperimentiraju te da se, prije svega, osjećaju voljeno. Predškolske bi ustanove trebale nuditi

pripremili smo i/ili preveli za vas

Materijali bi trebali stvoriti multisenzorički ambijent s površinama koje su glatke i grube, mokre i suhe, neprozirne, svijetle, prozirne i transparentne.

Kantina u državnoj školi, Modena

trodimenzionalno sučelje koje će povezivati dijete sa svijetom ostalih živih (djece, odraslih, životinja i biljaka) i neživih bića (predmeta).

Planiranje gradnje vrtića

Prostori dječjih vrtića trebali bi nuditi obilje različitih mogućnosti za istraživanje, za poticanje razvoja socijalnih odnosa i interakcija, za eksperimentiranje, prenošenje iskustava i informacija, a sve to s ciljem povećanja i postizanja maksimalnog broja kontakata koje dijete može uspostaviti. Vrtići ne bi trebali predstavljati usamljene otoke nego entitete koji istovremeno odašilju i upijaju, koji su stopljeni s kulturom u kojoj egzistiraju i dopuštaju da ih prožimaju emocije, činjenice, želje i novosti. Društvo bi tako nešto trebalo omogućiti bez zauzimanja obrambenog stava, projektima koji podržavaju i poput poveznih membrana provode isprepletenost svih utjecaja koji pogoduju razvoju.

Mislim da vrtići ne bi trebali nalikovati kućama švicarskog arhitekta Le Corbusiera koje je on nazivao 'strojevima za življenje' – koje podupiru aktivnost života, nego radije 'strojevima za osposobljavanje' – mjestima koja djeci pomažu da rastu i oblikuju individualni i grupni identitet, i to stvaranjem trodimenzionalnog sučelja između djeteta i svijeta živih bića (ostale djece, odraslih, životinja i biljaka) i neživih predmeta.

Dječji vrtić je poput velikog inkubatora – mjesto za rad, učenje, igru, spavanje, provođenje kulturnih aktivnosti, eksperimentiranje i – pravljenje pogrešaka. To je okruženje koje se neprestano mijenja i čiji dizajn, unutrašnje uređenje, infrastruktura i sučelje mora dopuštati odvijanje različitih aktivnosti na istome mjestu u različito doba dana, i to ne na temelju unaprijed određenog programa nego na temelju odluka koje djeca i odgajatelji donesu u proizvoljno vrijeme.

Potrebno je generičko okruženje koje može poprimati razne oblike i prilagođavati se

raznim namjenama: poput računalnog hardvera koji može obavljati različite funkcije s obzirom na to koji je softver u njega instaliran.

Simbiotske tehnologije, poput računala i telekomunikacija, materijale koji mogu lako poprimati različite oblike treba udružiti kako bi u okruženju tehnologije postale prisutne ali nevidljive, te dostupne samo kad su potrebne. Tada okruženje postaje kompleksno ali ugodno, domaće ali bez želje za simulacijom doma, te osjetilno bogato.

Prostori unutar vrtića ne bi trebali biti podijeljeni tek prema namjeni određenog prostora. Naravno, trebali bi postojati neki specijalizirani prostori za glazbene aktivnosti, kretanje, rad s određenim materijalima, pristup informacijama i njihovoj obradi i tako dalje. No, ostali bi prostori trebali biti povezani i srodniji, recimo poput gradskog trga ili tržnice u centru grada. To znači da bi unutar vrtića trebali postojati prostori koji su tehnološki bogato

pripremili smo i/ili preveli za vas

opremljeni i oni koji to nisu, s varijabilnim ritmom koji, poput onog glazbenoga, treba razdoblja stanki i tišine.

Kuhinje, radni prostori, garderobe, ulazni hodnici, knjižnice, radionice, vrtovi i prostori za spavanje, jelo, trčanje i razmišljanje – bilo da se koriste grupno ili samostalno – imaju jednaku važnost. Svi ti prostori i odraslima i djeci nude priliku za istraživanje, dakle bazu za učenje. Ove prostore formiraju zidovi, informacije, namještaj, boje, osvjetljenje, mirisi i zvukovi.

Oblikovanje prostora za senzoričko učenje

Teško je oblikovati fleksibilan i promjenljiv prostor koji se neprestano može preobrazavati a da usto posjeduje identitet koji će korespondirati s konceptom 'stotina jezika kojima djeca govore' – metaforom kojom se želi dočarati golema raznolikost dječjih načina izražavanja. Arhitekti se moraju uhvatiti ukoštac s time. Najkorisnijim procesom oblikovanja pokazao se onaj koji je koristio boje, svjetlo, zvukove i mirise. To je stoga što to korespondira s dječjim kognitivnim procesima. Slika dječjeg vrtića se zbog toga ne izvodi samo iz unutrašnjeg rasporeda ili namještaja, nego i iz bogatstva senzoričkih podražaja koje nude materijali u prostoru.

Boje

Kad se radi o bojama, to znači da je nužno upotrebljavati raspon kromatskih boja s puno nijansi. To je miljama daleko od banalnoga i pojednostavljenoga sustava crvene – žute – plave boje koje odrasli toliko često povezuju s djecom. Umjesto toga naš bi se cilj trebao sastojati od toga da djeci ponudimo puno suptilniji i raznovrsniji spektar boja. On bi trebao uključivati boje koje su međusobno slične, nijansu po nijansu, ovisno o jačini i intenzitetu; onda boje koje stoje u kontrastu i čiji se intenzitet smanjuje kad se nalaze u kombinaciji s komplementarnim bojama. Naglašene boje koje stoje u kontrastu s glavnom shemom boja mogu se

Državne jaslice i dječji vrtić, Modena

koristiti da bi istaknule specifične prostore, područja ili predmete.

Svjetlo

Osvjetljenje bi trebalo biti takvo da prostor bude osvijetljen iz različitih izvora: običnim žaruljama, fluorescentnom svjetlošću, prigušenom svjetlošću, halogenom svjetlošću itd., i sve to zbog optimalnog korištenja svih mogućnosti osvjetljenja. Svjetlo bi trebalo postaviti tako da bude moguće stvarati sjene. To je moguće postići s običnim žaruljama, ali ne i s fluorescentnim svjetlom. Svjetlost bi trebala biti koncentrirana jednako kao i raspršena, a morala bi imati i različito 'temperirane' boje: toplu bijelu, hladnu bijelu, ružičasto bijelu. Odgajateljima i djeci trebalo bi omogućiti da prilagođavaju jačinu i boju svjetlosti različitim aktivnostima. Moguće je imati osvjetljenje koje donosi različite nijanse boja, odnosno koje standardnoj bijeloj svjetlosti dodaju još i crvenu, zelenu i plavu.

Materijali

Materijali koji se koriste moraju biti bogati i raznoliki. Oni moraju stvoriti multisenzo-

rički ambijent s površinama koje su glatke i grube, mokre i suhe, neprozirne, svijetle, prozirne i transparentne. Oni mogu imati različita svojstva koja se tijekom vremena mijenjaju (drvo, kamen, biljke, tkanina) ili pak mogu biti nepromjenljivi (staklo, čelik).

Ove senzoričke kvalitete u prostoru dječjeg vrtića mogu se kontrolirati takvim projektom koji koordinira arhitekturu, projektne sustave i unutrašnje uređenje. Zadaću koordiniranja trebao bi preuzeti jedan projektant. On koordinira rad različitih tehničkih stručnjaka i omogućuje timsku suradnju s odgajateljima koji rade u dječjem vrtiću, nadgleda izvođenje radova i nabavu materijala te upravlja završnim radovima. Sve to s ciljem stvaranja takvog dječjeg vrtića koji će poduprijeti i odražavati sliku sretnoga i uspješnog djeteta.

Michael Zini je arhitekt i dizajner u ZPZ Partners, www.zpzpartners.it, istraživač u Reggio Children and Domus Academy Research Centre i predavač na Fakultetu dizajna Sveučilišta u Milanu. mail@zpzpartners.it